

**Pšeja, Pavel (ed.): Přehled teorií mezinárodních vztahů.
Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005, 160 stran,
ISBN 80-210-3837-3.**

Martin Hrabálek¹

Obor mezinárodních vztahů na českých univerzitách zapustil kořeny teprve nedávno, čemuž odpovídá poměrně chudý rozsah původní české literatury. Nejinak je tomu s publikacemi týkajícími se teorií mezinárodních vztahů. Až na publikaci Petra Druláka: *Teorie mezinárodních vztahů* (Praha 2003, Portál) docházelo především k překladu děl zahraniční provenience.

Originální literaturu domácího původu se nyní rozhodl obohatit sborníkem brněnský odborník Pavel Pšeja, mimo jiné právě aktivní překladatel zahraničních publikací. Pšeja ke svému záměru sestavil tým studentů všech stupňů studia, nicméně jeho jádro tvoří studenti doktorandští.

Pšejev sborník zůstal věrný tradičnímu členění publikací o teoriích mezinárodních vztahů, tedy rozdělení dle jednotlivých teorií. Editor sám se ujal předmluvy a kapitoly věnující se povaze a vývoji teorie mezinárodních vztahů, která slouží jako odrazový můstek pro následující kapitoly. Charakter příspěvků věnujících se samotným teoriím je převážně syntetický, nicméně to je vzhledem k určení publikace, která má být do značné míry též učebnicí, pochopitelné až předpokladatelné. Předložené texty však i přesto dosahují vysoké úrovně a čerpají z rozsáhlé zahraniční literatury.

První prezentovanou teorii představuje realismus z pera Davida Müllera. Zařazení do popředí je dáno postavením realistického paradigmatu v rámci oboru, které je od dob Carra a následně Morgenthaua dominantní. Autor se kromě klasického realismu věnuje i historickým základům, v krátkosti tak prezentuje i myšlení Machiavelliho či Thukydida. Na Müllerův příspěvek pak logicky navazuje neorealismus Jiřího Kolmana, nicméně mezi oba texty je včleněn popis liberalismu Tomáše Blažka. Blažek dokázal zpracovat rozmanitost liberálního myšlení v mezinárodních vztazích přehledným a zajímavým způsobem.

Ondřej Krutílek rozdělil svůj text o marxismu na dvě části, přičemž v první se věnuje přímo marxismu a oboru mezinárodních vztahů, ve druhém se pak soustředí na projevy

¹ Autor je studentem doktorského programu na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Poštovní adresa: Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, FSS MU, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: hrabalek@fss.muni.cz.

marxismu v subdisciplíně mezinárodní politické ekonomie. V této části se tak setkáme se stručným nastíněním strukturalismu a teorie závislosti, více je pak rozpracována teorie moderního světového systému Immanuela Wallersteina, jež bývá spolu s teorií duální ekonomiky a teorií hegemonní stability řazena mezi základní teorie mezinárodní politické ekonomie.

Kapitola spoluautorek Daniely Konečné a Petry Kuchyňkové na malém prostoru zpracovává pestrou škálu směrů nazvaných souhrnně postpositivistické, jakkoli toto pojmenování u části některých směrů zařazených do tohoto příspěvku může někdy skřípat. Text popisuje historickou sociologii, kritickou teorii, normativní teorii, postmodernismus a rozmanitou škálu feministických směrů. Nikola Hynek pak přichází s textem věnujícím se sociálnímu konstruktivismu, směru, který bezpochyby znamená obohacení pro soudobé uvažování o mezinárodních vztazích.

Sborník zakončuje příspěvek Michala Kořana věnující se relaci mezi filosofií společenských věd a oborem mezinárodních věd. Stejně jako Pšejův úvodník i Kořanova závěrečná kapitola se zabývá vývojem mezinárodních vztahů, a to od počátku po současnost, snaží se poukázat především na rozdílnost východisek jednotlivých teoretických proudů (a uvnitř těchto proudů) v rámci debat. Tato kapitola je přínosná především pro pochopení rozdílů na ontologické, epistemologické a metodologické ose a její zařazení je chytrým počinem. Že je toto téma nosné, dokazuje i diskuze, která se v českém akademickém prostředí rozvinula po vydání článku Marka Loužka „*Dokáže teorie veřejné volby vysvětlit rozšiřování Evropské unie?*“ v časopise *Mezinárodní vztahy* 2/2005 a následné polemice Petra Druláka z následujícího čísla téhož časopisu. Celá diskuze vyvrcholila vydáním historicky prvního speciálního čísla *Mezinárodních vztahů* týkajícího se epistemologie společenských věd, ve kterém publikoval i výše zmíněný Michal Kořan.

Celkově lze hodnotit předložený sborník jako pozitivní přínos pro obor mezinárodních vztahů v České republice. Na druhou stranu je však třeba upozornit, že zahraniční díla týkající se teorie mezinárodních vztahů zůstávají kvalitativně o něco výše. Nelze však předpokládat, že by studentský sborník, byť z větší části vytvořen doktorandy, mohl aspirovat na reálné soupeření s těmito publikacemi.

Srovnání Drulákovy a Pšejovy publikace, které se samozřejmě vzhledem k tomu, že jde o jediné dvě publikace domácí provenience, nabízí, je dle mého názoru vzhledem k výše naznačenému rozdílnému pojetí značně obtížné. Z didaktického hlediska se mi zdá poněkud zdařilejší kniha Pšejova, která dává dle mého názoru studentům možnost snadnějšího pochopení historických kořenů a vývoje jednotlivých teorií, na Drulákově publikaci je pak třeba ocenit větší

míru koherence celého textu, což je dáno tím, že jeho publikace je monografická. Odstupme však od udělování pomyslných vavřínových věnců a spokojme se s konstatováním, že zájemcům o teorii mezinárodních vztahů jsou nyní k dispozici dvě původní české publikace, které spolu nutně nemusí být v konkurenčním vztahu. Naopak, vzhledem k rozdílnému zpracování se mohou kvalitně doplňovat.